

Retouradres: Postbus 93122, 2509 AC Den Haag

Eerste Kamer der Staten Generaal
Commissie voor Immigratie & Asiel / JBZ-Raad

Geachte leden van de Eerste Kamercommissie voor Immigratie & Asiel /
JBZ-Raad,

Op 10 maart levert u inbreng voor het tweede verslag in het kader van de behandeling van de Novelle aanpassing strafbaarstelling illegaal verblijf. Op 14 april volgt het plenaire debat over de Asielnoodmaatregelenwet, de Novelle en de Wet invoering tweestatusstelsel. Ten behoeve van de behandeling van deze wetsvoorstellen brengen de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman graag een aantal punten onder uw aandacht. In maart 2025 stuurden wij bijgaande brief aan minister Faber, waarin wij waarschuwen voor de ernstige gevolgen van de Asielnoodmaatregelenwet en de Wet tweestatusstelsel. Wij signaleerden als rechtstreeks gevolg van deze wetten risico's op onbehoorlijk overheidsoptreden jegens asielzoekers en statushouders. De genoemde problemen blijven onverminderd actueel. Een aantal aangenomen amendementen brengen inmiddels extra risico's met zich mee. De totstandkoming van deze wetgeving past niet bij een realistische overheid die doet wat zij belooft. Fundamentele rechten van mensen komen in het geding en de wetsvoorstellen voldoen niet aan de verplichtingen die volgen uit het Kinderrechtenverdrag. In deze brief gaan wij nader in op wat wij verwachten van een realistische overheid, onze zorgen over het ontbreken van een kinderrechtentoets, het vastlopende asielsysteem, de strafbaarstelling illegaliteit en de samenloop met het Europese Asiel- en Migratiepact. We roepen u op deze zorgen in acht te nemen bij uw behandeling van de wetsvoorstellen.

Naar een realistisch asielbeleid

In januari publiceerden de Nationale ombudsman, de Algemene Rekenkamer en de Raad van State gezamenlijk een notitie getiteld 'naar een realistische overheid'. Deze notitie vindt u ook in de bijlage. Hierin haalden we het asielbeleid aan als voorbeeld waar de overheid plannen aankondigde waarbij van tevoren al duidelijk was dat zij niet waargemaakt konden worden. In de notitie werden vijf oplossingsrichtingen uiteengezet. De eerste daarvan was: toon lange-termijn ambitie, maar schep geen onrealistische verwachtingen. Het kennelijke doel van de wetten is de 'asielketen te ontlasten' en de 'instroom te verminderen'. Er is echter geen bewijs voor dat deze wetten hieraan zullen bijdragen. In tegendeel, uitvoeringstoetsen en analyses van uitvoeringsorganisaties en adviesorganen laten eerder zien dat de wetten zullen leiden tot een minder efficiënt systeem met langere wachttijden.

De Nationale ombudsman, de Algemene Rekenkamer en de Raad van State riepen ook op om de praktijk expliciet en vroegtijdig bij de besluitvorming te betrekken. Zoals blijkt uit de onzorgvuldige voorbereiding en totstandkoming van deze wetten, is dit niet tijdig of volledig gebeurd. Ook de oproep om wet- en regelgeving te vereenvoudigen komt niet terug in deze wetgeving, aangezien de samenloop met de Implementatiewet Migratiepact het systeem

Pagina 1

Datum

3 maart

Onderwerp

Asielwetsvoorstellen

Ons nummer

2439688

Uw kenmerk

Bijlage(n)

2

Contactpersoon

Nationale ombudsman

Bezuidenhoutseweg 151
2594 AG Den Haag

Postbus 93122
2509 AC Den Haag

T 070 356 35 63
post@nationaleombudsman.nl
www.nationaleombudsman.nl

extra ingewikkeld maakt. Zijn deze wetten nog nodig als de Implementatiewet er komt? De haastige totstandkoming van de wetten en de uitgebreide kritiek en twijfels over de doelmatigheid en doeltreffendheid van adviesorganen, het maatschappelijk middenveld en uitvoeringsorganisaties laat geen goede samenwerking zien, of een lerende overheid. In het verleden is er juist afgestapt van een meerstatusstelsel, omdat dat leidde tot doorprocederen en een vereenvoudiging van het systeem gewenst was. Door nu verschillende rechten aan de twee statussen te koppelen, keert de overheid eigenlijk terug naar een vorm van het eerdere systeem.

Pagina 2

Ons nummer
2439688

Kinderrechtentoets

Een realistische overheid betekent ook een overheid die zich houdt aan de internationale afspraken en verdragen waaraan zij zich heeft gecommitteerd. In het algemeen is het niet duidelijk hoe de wetten het belang van het kind meewegen, terwijl dat wel zou moeten volgens het Kinderrechtenverdrag.¹ De Kinderombudsman heeft hiervoor de kinderrechtentoets ontwikkeld, die op alle nieuwe wet- en regelgeving zou moeten worden toegepast. In de beantwoording van de eerste ronde vragen aan uw Kamer over de Asielnoodmaatregelenwet gaf de minister aan geen aanleiding te hebben gezien voor een kinderrechtenimpactanalyse.² In het wetgevingsoverleg over de Novelle strafbaarstelling illegaal verblijf stelde minister Van Weel dat de kinderrechtentoets "eigenlijk ziet op wetgeving die daadwerkelijk toegespitst is op kinderen of daar grote impact op heeft"³ en de toets daarom niet is gebruikt voor de Novelle. Dit in weerwil van het standpunt van de Inspectie JenV die stelde dat er ten onrechte geen kinderrechtentoets is uitgevoerd.⁴ In reactie op een motie in de Tweede Kamer die opriep om alsnog een kinderrechtentoets uit te voeren⁵ stelde de minister het volgende: "[dit wetsvoorstel ziet] niet op minderjarige kinderen, maar op meerderjarigen. Ik wil de verdere vertraging in de Asielnoodmaatregelenwet waartoe het zou leiden als we nog een aanvullende toets doen, niet oplopen. Ik acht het ook niet nodig, gelet op de beperkte belangen."⁶ In de nota naar aanleiding van het verslag van de Novelle stelde de minister dat een aparte kinderrechtentoets niet nodig is, omdat het meewegen van kinderrechten al onderdeel is van het wetgevingsproces.⁷

Wij vinden het kwalijk dat de politieke wens om deze wetgeving snel in te voeren kennelijk boven de zorgvuldige afweging van de belangen van kinderen en de op Nederland rustende verdragsverplichtingen wordt gesteld.⁸ Bovendien berusten deze uitspraken op een misverstand over wanneer een kinderrechtentoets een passend instrument is. Wij vinden het belangrijk dat uw Kamer op basis van juiste informatie een beslissing over deze wetten neemt. Bij het opstellen van wet- en regelgeving en beleid moet doorlopend, en van het begin af aan, nagedacht worden over de gevolgen

¹ Artikel 3, IVRK.

² *Kamerstukken I* 2025/26, 36704, E, p.53.

³ *Kamerstukken II* 2025/26, 36855, nr. 18, p. 140.

⁴ *Postition paper IJenV - Novelle strafbaarstelling illegaal verblijf*.

⁵ Motie van het lid Paternotte c.s., *Kamerstukken II* 2025/26, 36855, nr. 14.

⁶ *Kamerstukken II* 2025/26, 36855, nr. 18, p. 165. De minister ontraadde de motie op grond van deze argumenten. De motie werd verworpen.

⁷ *Kamerstukken I* 2025/2026, 36855, B, p. 29.

⁸ De Afdeling advisering van de Raad van State stelde al eerder in zijn advies over de Asielnoodmaatregelenwet: "Dat er een politieke wens is om met spoed stappen te zetten tot aanscherping van het nationale asielbeleid, is onvoldoende grond om stappen in de voorbereiding van wetgeving over te slaan of hiervoor te weinig tijd te nemen." *Kamerstukken II* 2024/25, 36704, nr 4.

voor kinderen en de kinderrechtentoets worden uitgevoerd, ook voor wet- en regelgeving of beleid op domeinen waar kinderen indirect geraakt worden. Door de kinderrechtentoets vooraf en zo vroeg mogelijk uit te voeren wordt voorkomen dat kinderrechten onder druk komen te staan in toekomstige wet- en regelgeving en toekomstig beleid.⁹ Dat de voorliggende wetgeving impact heeft op rechten van kinderen is evident: de status van ouders, waaronder de strafbaarstelling van hun verblijf in Nederland (welke met een gevangenisstraf wordt bedreigd), heeft gevolgen voor kinderen.¹⁰ Hoewel een kinderrechtentoets in de fase waarin een voorstel aan uw Kamer wordt voorgelegd verre van ideaal is, is dit geen reden om ervan af te zien. De minister stelt dat kinderrechten al worden meegewogen in het wetgevingsproces, maar dat staat niet gelijk aan het toetsen van kinderrechten conform het Kinderrechtenverdrag zoals de kinderrechtentoets dat wel doet. Zoals hierboven is aangegeven kunnen de argumenten van de minister het afzien van een kinderrechtentoets evenmin dragen, daarom hopen we dat u er alsnog op aandringt bij de nieuwe minister om een kinderrechtentoets uit voeren en de bevindingen inzichtelijk te maken.

Pagina 3

Ons nummer
2439688

Vastlopend asielsysteem

Onze bezwaren spreken we uit op basis van de praktijk die wij zien. De afgelopen jaren lieten een aanzienlijke stijging zien in het aantal klachten en signalen die wij ontvingen over de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND): in 2023 ruim 1100, in 2024 ruim 1600, en in 2025 ongeveer 1400. Veel klachten gaan over de IND die niet op tijd beslist over asiel- en nareisaanvragen en rechterlijke uitspraken hierover niet nakomt. Wij vinden dit niet behoorlijk. De gemiddelde wachttijd bij een asielaanvraag op het tweede gesprek met de IND is inmiddels twee jaar.¹¹ Van de overheid verwachten wij voortvarendheid en op deze manier blijven mensen juist lang in onzekerheid over hun toekomst. Zoals door ons en vele advies- en uitvoeringsorganisaties is benadrukt, is de vrees dat deze wetten zullen leiden tot langere doorlooptijden in de asielketen, terwijl die al erg lang zijn. De onmiddellijke werking van de asielwetten en het gebrek aan overgangsrecht heeft een grote impact op de groep die al lang wacht. Daar komt nog bij dat met de Asielnoodmaatregelenwet de rechterlijke dwangsommen worden afgeschaft. Deze oplossing laat een disfunctionerend systeem en failliet asielbeleid zien, waarbij de prikkel om de doorlooptijden in te perken juist wordt afgeschaft in plaats van dat het probleem van onbehoorlijke wachttijden daadwerkelijk wordt opgelost.

Strafbaarstelling illegaliteit raakt meest kwetsbaren

Door het invoeren van de strafbaarstelling van illegaliteit bestaat het gevaar dat de fundamentele rechten van mensen zonder rechtmatig verblijf in het geding komen. De Afdeling advisering van de Raad van State concludeerde dat de voorbereiding van de strafbaarstelling onzorgvuldig is geweest en dat er geen degelijke belangenafweging heeft plaatsgevonden.¹² Er bestaan twijfels over de nut, noodzaak, uitvoerbaarheid en effectiviteit van dit voorstel. De strafbaarstelling zal de afstand tot hulp, zorg, en onderwijs

⁹ De overwegingen van uw Kamer bij de motie Perin-Gopie (Vlt) c.s. (*Kamerstukken I* 2025/2026 36546, nr. 1), waarin wordt opgeroepen om een kinderrechtentoets op alle wijzigingen van de jeugdzorg uit te voeren, zijn toepasbaar op voorliggende wetgeving.

¹⁰ Zie ook onder **Strafbaarstelling illegaliteit raakt meest kwetsbaren**.

¹¹ 17 weken gemiddelde wachttijd op het eerste gesprek plus gemiddeld 90 weken op het tweede gesprek, zie website IND: [Asiel en nareis: laatste ontwikkelingen | IND](#).

¹² *Kamerstukken II* 2025/26, 36855, nr. 4, p. 2.

vergroten of praktisch toegankelijk maken. Dit raakt ook de kinderen van ouders zonder rechtmatig verblijf.¹³ Ook zullen mensen uit angst voor de autoriteiten geen aangifte meer doen als hen iets overkomt. Dat maakt hen erg kwetsbaar.

Pagina 4

Ons nummer
2439688

Samenloop met het Europese Asiel- en Migratiepact

De afspraken uit het Europese Asiel- en Migratiepact gelden al vanaf 12 juni 2026. Veel maatregelen uit de Asielwetten komen terug in de Implementatiewet van het Pact, die in de Tweede Kamer wordt behandeld. Als de Asielwetten eerder in werking treden dan de Implementatiewet is dit extra belastend voor de uitvoeringsorganisaties. Bovendien overschrijft de Implementatiewet vanaf juni, dus binnen een aantal maanden, de elementen uit de wetgeving die ook in de Implementatiewet terugkomen. Elkaar doorkruisende wetsvoorstellen zorgen voor complicaties en getuigen van onzorgvuldigheid en onbehoorlijk bestuur. Een haastig en chaotisch wetgevingsproces en een overheid die niet waar kan maken wat zij belooft, schaadt het vertrouwen van de burger in de overheid.

Deze brief is ter informatie aan de minister van Asiel en Migratie gestuurd. Indien u over de inhoud van de brief vragen heeft, horen we graag van u.

Met vriendelijke groet,
de Nationale ombudsman,

Met vriendelijke groet,
de Kinderombudsvrouw,

Reinier van Zutphen

Margrite Kalverboer

¹³ Zo wijst de Inspectie JenV op het mogelijke effect dat ouders zich onttrekken aan het openbare leven, waardoor de toegang van kinderen tot onderwijs en medische zorg beperkt kan worden. *Postition paper IJenV - Novelle strafbaarstelling illegaal verblijf*.